

Toespraak in de Amsterdamse Studenteneklesia op 19 april 2014 door Kees Kok

De avond voor Pasen 2014 - Kiezen voor het leven

1.

'Zingen, heel de aarde, een nieuw lied?' Vraagteken. Psalm 96 is een van de die juichpsalmen waarin יהוה, Adonai, de God van Israël, groot en majesteitelijk is, 'machtig, onwankelbaar tronend'. De kampioen van de zesdaagse schepping die 'de wereld zal richten in gerechtigheid'. Er zijn maar liefst drie versies van in het nieuwe protestantse Liedboek: 'Zingt een nieuw lied alle landen. // aarde en lucht komen vers uit zijn hand, / wild is de zee en tevreden het land.'

Jaja, dacht de dichter en zette een groot vraagteken achter de eerste zin. Want klinkt overal, in vele landen niet eerder het oude lied van de oorlog: martelen, hakken, onthoofden? En daartussendoor de rampenliederen vanuit de wilde zee?

Dus past ons geen groot gezang over een grote god die hoog en droog in zijn hemel 'alles wel aan boord' roept en 'Stil maar, wacht maar, blijf zitten waar je zit'.

Eerder zien wij deze god van slaven en gevangenen als 'een zwarte vlek' dwalen tussen de graven van oorlogskerkhoven en langs de wrakken van boten en vliegtuigen op de zeebodem, zijn hemel verduisterd door in rook opgegane mensenkinderen, weeklagend. Een god als een zwart gat.

2.

Wat kan dat 'verhaal van een levende', over die ene opgehangen man vandaag nog voor ons betekenen? Na al die andere, sindsdien opgehangen slaven en geliquideerde opstandelingen? En al die honderden miljoenen jongens, opgeofferd aan de oorlogsgod Ares? Wat is er zo bijzonder aan, dat zelfs nadrukkelijk 'ongelovigen' zich warmen aan zijn Passie, aan zijn *Passion* met Hollandse liefdesliedjes in Groningen, aan zijn Duitse *Passion* in alle kerken en concertzalen van Nederland?

Waarom 'wollen wir' zo graag allemaal 'Jesu selbst begraben', en beklagen wij zo ontroerend mooi onze zonden, waarvoor hij gestorven is? Is het alleen maar mooi en ontroerend, of heeft het ook echt iets met ons met de rest van de wereld van doen? Het lijdensverhaal van Jezus is in de christelijke traditie vaak los komen te staan van de rest van zijn leven. In het *credo*, de algemene christelijke geloofsbelijdenis, staat over Christus alleen vermeld dat hij geboren is, geleden heeft, gekruisigd, gestorven, begraven. Het verhaal van deze levende is een mythe geworden, een verlossingsmythe: hij, de zoon van God, is gestorven voor onze zonden, om ons met zijn bloed met God te verzoenen. En zelden of nooit wordt daarbij het verband gelegd met het grote lijdensverhaal van de mensheid, met de slachtoffers van terreur, oorlog en slavernij. Dat is ook ingewikkeld, want de kerkvorsten zijn niet zelden zelf de aanstichters, opdrachtgevers, de inquisiteurs, de scherprechters geweest.

3.

Was dat de bedoeling van die Levende, die ene? Dat wij ons verlustigen aan zijn levenseinde, zonder van hem te leren wat leven is, echt leven, leven tegen de dood? Als hij zegt: 'volg mij', bedoelt hij toch niet dat wij in processie achter een verlicht megakruis aan moet gaan lopen. Zijn levensverhaal is veel meer dan alleen een lijdensverhaal, het getuigt vooral van zijn passie voor het leven. De dood kan hem gestolen worden. Hij wordt voortdurend kwaad op alles wat dood veroorzaakt en iedereen die dood zaait. Zijn leven speelt zich af in een tijd vol terreur, verraad en executies, zoals ook vandaag in vele landen. Syrische toestanden. In die chaotische burgeroorlog, van gewapende opstand tegen de Romeinse overheerser en zijn vazallen, kiest Jezus consequent voor het leven, voor brood en troost, genezing en verzoening, tegen het hakken met zwaarden van alle kanten, tegen het onthoofden, van Johannes de Doper bijvoorbeeld. Hij huilt de dode Lazarus levend, hij weent om het lot van Jeruzalem. Hij weeklaagt, maar raakt niet in een depressie, geeft niet op, keert zich niet af, kiest niet de weg van de minste weerstand, maar gaat met woorden de confrontatie aan. Hij gaat voedend en

troostend rond, richt mensen op, ja wekt doden ten leven. Hij doet wat onmogelijk is en hoopt dat ook wij, alsjeblijft, doen als hij. Volg mij.

3.

Wij zouden hem wel willen volgen. Maar tussen onze droom en daad... Het is moeilijk om te geloven in het leven dat doorgaat. Te geloven dat de nachtdagen de lichtdagen niet zullen uitdoven, dat 'het zwarte dat aanstormt' niet zal overwinnen. Want dat zien we niet. We zien de dood, en het is gemakkelijker om te geloven dat de dood het hoogste en laatste woord heeft.

'Laat de doden hun doden begraven', zegt Jezus tegen iemand die hem wel wil volgen en eerst zijn vader wil begraven. Is dat niet onchristelijk hard? Is het begraven van je doden dan geen heilige plicht? Zeker. Maar misschien betekent 'mijn vader begraven' hier: jezelf begraven en opsluiten in rouw en niet meer in staat zijn om terug te keren naar het volle leven. 'Ga heen,' zegt Jezus tegen de man, 'en verkondig het koninkrijk van God.' En het koninkrijk van God is overal waar de dood niet heerst en alle tranen worden afgeveegd. Zulke plekken maken, daar komt het op aan, dat is levenskunst. Een kunst die juist in hospices vaak op hoog niveau wordt beoefend.

4.

Het is opvallend hoeveel televisieprogramma's van de christelijke omroepen de laatste jaren gaan over de dood, over de lijdensweg van doodzieke mensen en hun familie. Dat kan voor mensen in soortgelijke situaties zeker troost bieden en herkenning. Maar mij bekruipt toch vaak het gevoel dat er te veel eer wordt gegeven aan de dood, alsof de kijkers er voortdurend aan herinnerd moeten worden dat zij ook zomaar ziek kunnen worden en dood kunnen gaan. Met als achterliggende bedoeling om het geloof in Jezus, God en het hiernamaals te bevorderen. En als daartegenover nu minstens evenveel programma's stonden die zich diepgaand bezighouden met hoe gezonde mensen met hun geloof in het leven staan, hoe zij staan tegenover de maatschappij en in de politiek, hoe zij zich daardoor eventueel onderscheiden van anderen, wat er dus zo bijzonder, onmisbaar en van levensbelang is aan dat geloof van hun.

5.

Want dat is waar het in alle verhalen en voorschriften van Thora en evangelie om gaat: ons zo leren leven dat de heerschappij van de dood wordt teruggedrongen, in je eigen ziel, je eigen huis, in deze wereld. En dat je grondig kennis neemt van het eeuwig en altijd slechte nieuws, maar je er nooit door laat verlammen en verdoven, en altijd kiest voor het leven, zelfs en juist als de dood het hoogste woord heeft en het liefste van je afpakt. Ieder mens is in staat op zijn eigen vierkante meter de dood te weerstaan. Slechts aan weinigen wordt het hoogste offer gevraagd, en die weinigen zouden niet anders kunnen, zoals die pater Frans in Homs. Geen held, maar een mens.

'Zie de mens', zou Pilatus over de gegeselde en bespotten, met doornen gekroonde Jezus hebben gezegd. Cynisch, en misschien ook met verbazing: moet je dat zien!, maar desondanks naar waarheid: geen held, geen vechter, geen religieuze dwingeland, geen autoritaire betweter, maar een mens naar Gods beeld en bedoeling, uit hetzelfde hout gesneden, helemaal één met zijn Naam: erbarmend, genadig, lankmoedig, overvloeiend van vriendschap en trouw. Nu wij nog.